

กลุ่มภารกิจจดหมายเหตุและสารนิเทศท้องถิ่น

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยแม่โจ้

NORTH CLIPPING 2554/ 00002

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	1 ต.ค. 2553	20	7017	5

ชนกว้าง : ตำนานแมลง

นักสู้บนบ่อนไม้จ้าว

๖
สัตว์

จำพวกแมลงปีกแข็งที่มีลักษณะเขย่นออกมา เปรียบเสมือนอาวุธร้ายที่มีไว้ทิ่มแทงศัตรูนั้น มีอยู่หลายชนิด แต่มีอยู่ชนิดหนึ่งที่ผู้คนในแถบล้านนานิยมนำมาต่อสู้กันจนกลายเป็นการละเล่นพื้นบ้าน เรารู้จักแมลงชนิดนี้ในชื่อว่า “กว้าง”

และหากจะถามผู้ชายชาวเหนือว่ารู้จัก “กว้าง” หรือไม่ คงไม่มีใครปฏิเสธแน่นอน เพราะชีวิตผู้ชายชาวเหนือแทบทุกคนล้วนแล้วแต่เคยผ่านการเลี้ยงกว้างและชนกว้างมาแล้วทั้งนั้น การชนกว้างจึงเป็นการละเล่นและกีฬาของคนท้องถิ่นล้านนามาตั้งแต่โบราณ เริ่มจากเด็กตัวเล็กๆ ไปจนถึงผู้ใหญ่ก็นิยมเล่นชนกว้างกัน

คนภาคเหนือรู้จักจับกว้างมาชนกันตั้งแต่โบราณกาล ไม่ผิดอะไรกับการชนวัว กัดปลา หรือดีไก่ของคนในภาคอื่น มันเป็นทั้งประเพณีพื้นบ้านที่ถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษและยังเป็นความบันเทิงเร้าใจมาจวบจนปัจจุบัน

การเล่นชนกว้างของคนล้านนานิยมเล่นกัน ในช่วงหลังจากหมดฤดูฝนระหว่างเดือน

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	1 ต.ค. 2553	20	7017	5

กันยายนถึงเดือนพฤศจิกายน อันเป็นช่วงเวลาที่ทำจับกว้างได้ง่ายมาก การจับกว้างส่วนใหญ่จะออกไปจับกันในป่าหรือบริเวณที่มีต้นไม้ใหญ่ขึ้น เราเรียกการออกไปหาจับกว้างว่า “ตั้งกว้าง”

กว้างที่นิยมนำเอามาทำเป็นกว้างตั้งได้แก่ กว้างตัวเมีย กว้างกิและ กว้างแซม นำไปผูกติดไว้กับอ้อยมีขอสำหรับแขวนไว้ตามรั้วไม้ซายคา หรือตามต้นไม้ในป่า การตั้งกว้างจะเริ่มตั้งแต่ตอนหัวค่ำ นำกว้างตั้งไปปล่อยไว้ในบริเวณที่คาดว่าจะมีกว้างมาติด ในเวลากลางคืนกว้างที่นำไปตั้งจะบินวนไปรอบๆอ้อย เมื่อกว้างตัวใหม่ที่ออกจากดินได้ยินเสียงหรือได้กลิ่นของอ้อยที่ตั้งล่อไว้ ก็จะบินมาเกาะดูดกินน้ำหวาน พอถึงตอนเช้าเจ้าของกว้างตั้งก็จะพากันออกมาดูกว้าง คนเมืองเรียกการออกมาดูกว้างว่า “ใจกว้าง”

เมื่อฤดูชนกว้างจะมีพ่อค้าจากอำเภอรอบนอกนำกว้างที่ตั้งได้มาขายให้กับบรรดานักเล่นกว้าง แหล่งชุมนุมชนกว้างที่ใหญ่ที่สุดของเชียงใหม่อยู่ที่บริเวณลานโล่งหลังโรงเรียนปริมส์ หรือที่เรียกว่าย่านสันกู่เหล็ก ทุกปีเมื่อถึงเทศกาลชนกว้างจะเป็นที่รู้จักกันดีของบรรดานักเล่นกว้างทั้งหลาย ทั้งเด็กและใหญ่จะมาชุมนุมกันที่นี่ คุณนิยม ชื่นใจดี ประธานชมรมอนุรักษ์กว้างชนเชียงใหม่กล่าวว่า “การเล่นชนกว้างเป็นการละเล่นพื้นบ้านของคนเมืองมาเป็นเวลานานแล้ว สมัยก่อนมักจะมีการเล่นชนกว้างตามใต้ถุนบ้านเท่านั้น หลังจากที่ทุกคนกินข้าวปลาอาหารเย็นแล้วก็จะออกมาเล่นชนกว้างกันที่บ้านคนใดคนหนึ่ง สมัยนั้นถือว่าเป็นการเล่นเพื่อความผ่อนคลายและ

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	1 ต.ค. 2553	20	7017	5

สนุกสนานเท่านั้น แต่ปัจจุบันการชนกว้างได้พัฒนาขึ้นจนมีการเปิดเป็นบ่อนชนกว้าง ไม่ใช่เล่นเพื่อความสนุกสนานแล้วแต่นิยมเล่นเพื่อการพนันมากกว่า”

ทุกๆวันในช่วงเทศกาลชนกว้างจะมีผู้คนเดินทางมาที่ตลาดนัดชุมชนกว้างเป็นจำนวนมาก บางคนเดินทางเพื่อมาหาซื้อกว้างแล้วนำกลับไปชนที่หมู่บ้านของตนเอง บางคนมาหาซื้ออุปกรณ์เกี่ยวกับการชนกว้างซึ่งมีขาย

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	1 ต.ค. 2553	20	7017	5

ตั้งแต่อาหารกว้างเรื่อยไปจนถึงอุปกรณ์สำหรับชนกว้าง จึงเกิดเป็นอาชีพใหม่สำหรับพ่อค้าที่มีการทำขนนกกว้างขาย

ประธานชมรมอนุรักษ์นกกว้างชนบอกอีกว่า “กว้างชนที่นำมาขายที่นี่ส่วนใหญ่จะมีพ่อค้าไปรับซื้อจากหมู่บ้านต่างๆ ในชนบทแล้วคัดเลือกเอากว้างตัวที่สวยงามจำหน่าย ซึ่งมีราคาค้างแต่ตัวละ 20 บาทขึ้นไปจนถึงตัวละหมื่นกว่าบาทก็มี”

การขนกว้างถือเป็นกีฬาอย่างหนึ่งของคนภาคเหนือ สิ่งสำคัญที่จะขาดไม่ได้สำหรับการขนกว้างก็คือไม้ผ่นกว้าง ซึ่งใช้ในเวลาที่น่ากว้างมาชนกัน เสียงของไม้ผ่น เมื่อเวลาผ่นกับชนไม้จะช่วยให้กว้างเกิดความหึกเหิมในการทำศึกต่อสู้กับศัตรู ถ้าเปรียบก็คล้ายๆ กับเสียงดนตรีที่ไพเราะของนักมวยยังงั้นๆ ลุงสิงห์วรรณ โปธิ ผู้ซึ่งคร่ำหวอดอยู่กับการขนกว้างมาตลอดทั้งชีวิตนอกจากนั้นลุงเป็นผู้หนึ่งที่มีฝีมือในการทำไม้ผ่นกว้างได้สวยงามไม่แพ้ใครบอกว่า “ไม้ที่นิยมนำมาใช้ทำไม้ผ่นกว้างนั้นได้แก่ ไม้เกร็ดและไม้มะเกลือ เพราะหาได้ง่ายและคุณสมบัติพิเศษเมื่อเวลานำมาทำเป็นไม้ผ่นแล้ว จะเกิดเสียงที่ไพเราะ อีกชนิดหนึ่งที่นิยมนำมาทำเป็นไม้ผ่นก็คือ เขาควายและกระดุกควาย แต่ก็หายากมากและมีราคาแพง

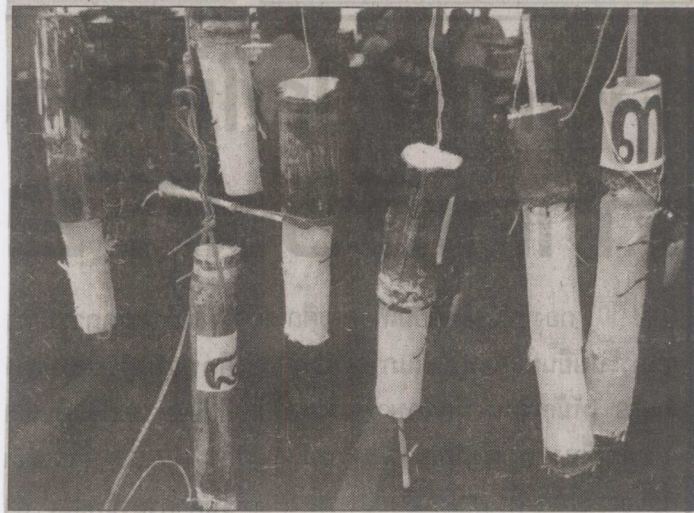
ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	1 ต.ค. 2553	20	7017	5

ส่วนราคาของไม้ผืนกว้างที่ขายอยู่นั้นมีราคาตั้งแต่อันละ 30 บาทถึงร้อยกว่าบาท ขึ้นอยู่กับลวดลายและวัสดุที่ใช้ทำ

กว้างที่นิยมนำมาใช้ชนส่วนใหญ่ได้แก่ กว้างแซม กว้างไซ้ ซึ่งมีตัวขนาดใหญ่และมีความอดทนสูง การชนกว้างจะนำกว้างทั้งสองมาเปรียบกันก่อน โดยดูจากขนาดของตัวที่เท่ากัน เรียกว่า “การเทียบกว้าง” โดยจะดูเรื่องของขนาดลำตัว ลักษณะของเขาจะต้องมีขนาดใกล้เคียงกัน เมื่อเจ้าของตกลงกันแล้วก็จะนำกว้างลงกอง เพื่อทดลองชนกันก่อนภาษาเหนือเรียกว่า “จามกว้าง”

สิ่งที่ขาดไม่ได้ในการชนกว้างก็คือเวทีชนกว้าง ที่ทำมาจากไม้แกนปอ หรือไม้จ้าว มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 5-6 นิ้ว ยาว 25 - 30 นิ้วเรียกว่า “กอนไม้” ซึ่งช่วงกลางของกอนจะเจาะเป็นรูแล้วนำกว้างตัวเมียหรือ “กว้างแม่” ใส่ลงไป ก่อนการชนกว้างจะนำกว้างชนมาตมกว้างแม่เสียก่อน เพื่อให้มีความทึกเหิมหรืออีกความหมายหนึ่งก็คือให้กว้างที่นำมาชนได้กลืนแล้วเกิดการต่อสู้เพื่อแย่งชิงกว้างตัวเมีย การชนกว้างจะนับเป็นยก หรือ คาม เมื่อกว้างตัวใดสามารถใช้เขาหนีบฝ่ายตรงข้ามแล้วยกชูขึ้น ถือว่าเป็น 1 ยก หรือ 1 คาม กว้างบางตัวแข็งแรงมากสามารถชนได้มากถึง 12 คามก็มี

หลังจากที่การชนกว้างของภาคเหนือได้แพร่หลายไปยังถิ่นอื่นๆ ทำให้การชนกว้างได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก ด้วยมนต์เสน่ห์และสีสัน

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	1 ต.ค. 2553	20	7017	5

ของนักต่อสู้จากขุนเขาชื่อเสียงของแมลงกว่างจึงขจรขยายออกไปทั่วโลก โดยเฉพาะชาวญี่ปุ่นได้ให้ความสนใจเป็นอย่างมากถึงขนาดลงทุนเดินทาง มาตระเวนซื้อกว่างฝีมือดีจนเกิดกระแสการขาดแคลนกว่างขึ้นมาแล้วครั้งหนึ่ง ปัจจุบันได้มีการจัดตั้งองค์กรกว่างประเทศไทยขึ้นเพื่อจัดแข่งขัน การชนกว่าง ซึ่งถือได้ว่าเป็นงานยิ่งใหญ่ระดับโลก ไม่เพียงแต่คนไทย เท่านั้นที่สนใจชาวต่างประเทศก็ได้ให้ความสนใจกับกีฬาพื้นบ้านภาคเหนือ ของเราด้วย

การชนกว่างถือเป็นประเพณีการเล่นพื้นบ้านของคนในภาคเหนือ วงจรชีวิตของป่าจะเกี่ยวพันกับความสมบูรณ์ของป่าไม้ เมื่อป่ามีมากกว่างก็ จะสามารถหาอาหารได้ง่าย แต่ปัจจุบันทั้งป่าไม้ ทั้งกว่างกำลังอยู่ในสภาวะ ที่ขาดแคลน ป่าไม้ถูกทำลายลงอย่างรวดเร็ว จำนวนของกว่างลดลงเพราะ ถูกสารพิษจากยาฆ่าแมลงที่มนุษย์ใส่ลงไปในดิน นำเป็นห่วงอนาคตของป่า ถ้าหากไม่มีป่ากว่างก็ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ หากเป็นเช่นนั้นจริง ประเพณีการชนกว่างของคนล้านนาอาจจะเหลือเพียงแค่ตำนานที่เล่าขาน กันมาเท่านั้น

จักรพงษ์ คำบุญเรือง

jakpong@chiangmainews.co.th